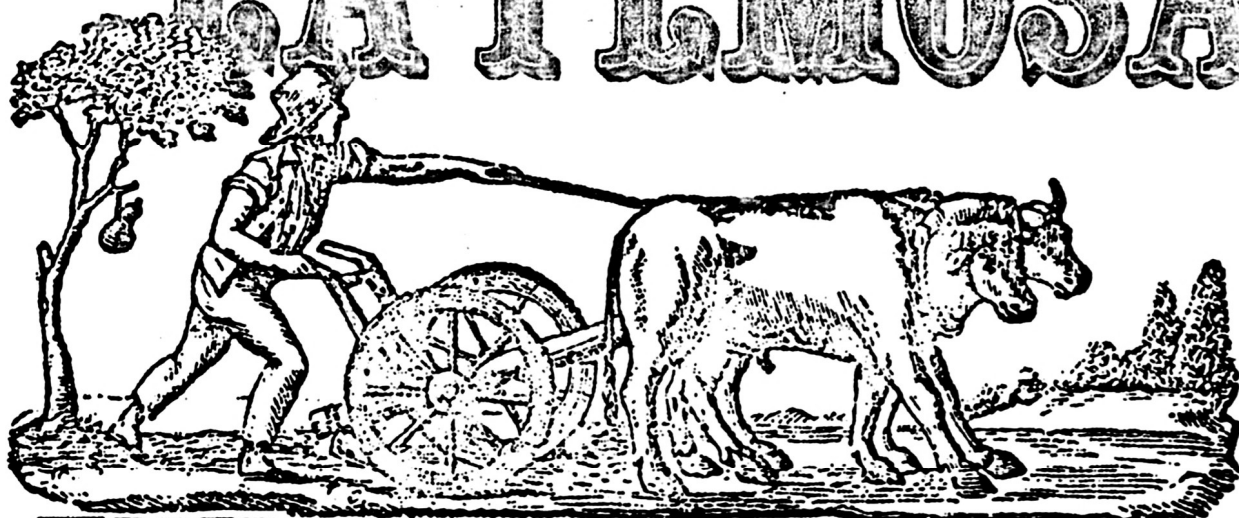

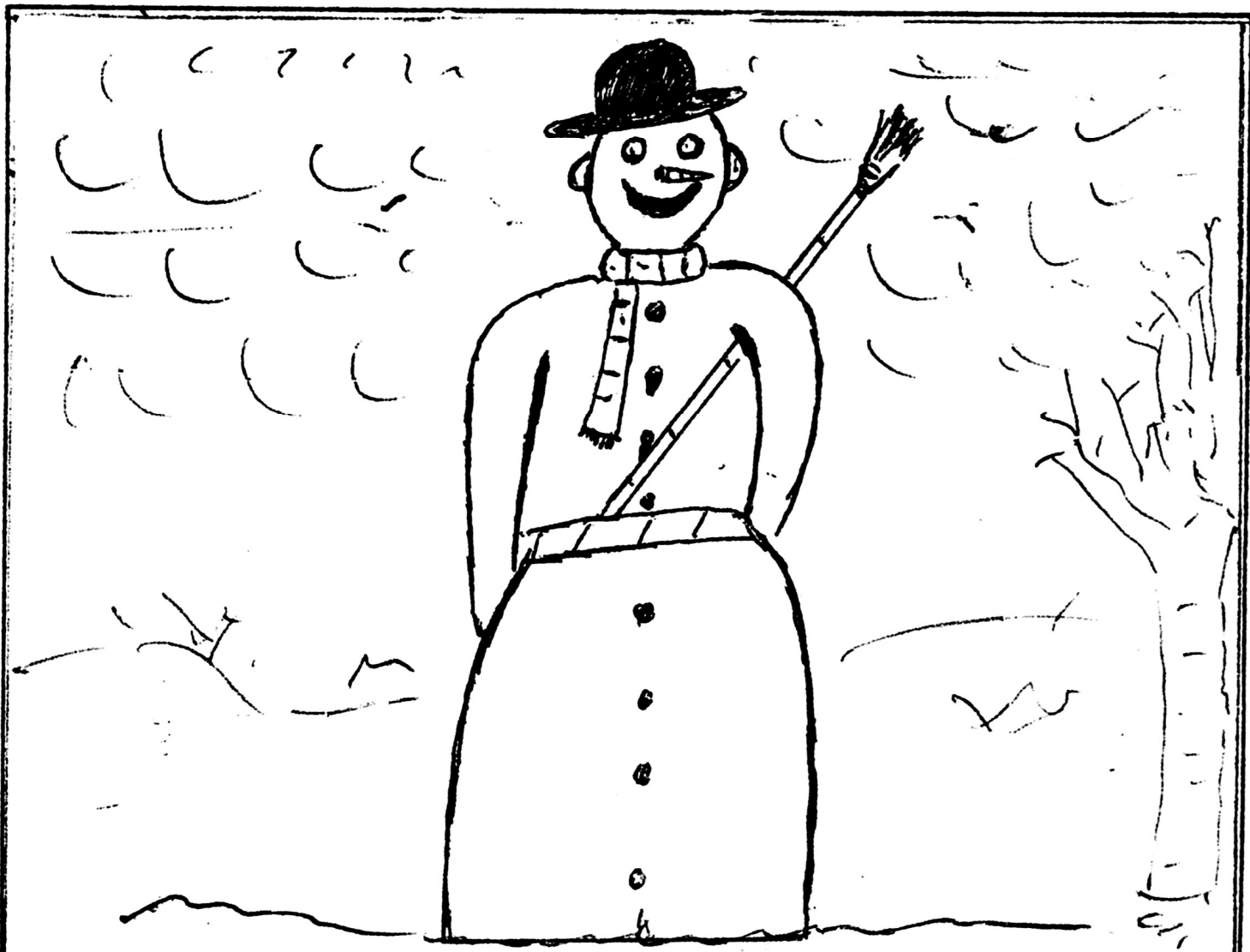
LA FEMOSA

FEBRER

ARTESA DE LLEIDA

1983

COM QUE A ARTESA NO HA
NEVAT, L'HEM FET DE IDTOFLUIX

PÒRTIC

Arribats a aquestes dates de Febrer, hom no pot estar-se de mirar endarrera i recordar el sobresalt d'aquell 23-F d'ara fa dos anys. Sortosament ha quedat lluny en el record, encara que, avegades, a hom li fa l'afecte que alguna cosa no acava de rutllar; que alguna cosa falla dins de l'engranatge democràtic de l'Estat.

Ara, gairebé es fa difícil pensar el que hauria estat el nostre viure, la nostra revista i tot el que ens envolta si en aquella data els revoltats haguessin sortit amb la seva. Però això no va estar així, i avui, amb tota naturalitat estem parlan de la democràcia i dels drets que aquesta ens dóna. Estem parnant d'unamanagera intencissima de les eleccions municipals que, cada cop són més a la vorã.

efectivament, les eleccions municipals que i sembla que seran convocades pel mes de Maig, són les eleccions que als pobles petits ens toca d'una manera especial, doncs mentre que les eleccions al Congrés del Diputats o al Parlament de Catalunya només s'hi barregen sigles, a les municipals, i als pobles petits, a més a més de les sigles (quan n'hi ha) s'hi barreja els noms dels homes i dones, amics

i coneguts nostres de tota la vida. Aquesta relació
cutidiana (que només als pobles petits és possible
amb les persones que formen les llistes és el que
dóna aquest caliu especial a les eleccions als ajun-
taments. Guanyi el qui guanyi, dins de l'Ajuntament
hi tindrem amics, coneguts i fins i tot parents.

Evidenment que si els del 23-F aguessin reei-
xit en els seus propòsits, avui, aquesta inquietut,
aquest neguit de saber el nom dels qui encapçalen
cada llista i l'afany per a esbrinar si aquell o a-
quell altre grup presentaran candidatura, no hi se-
ria. Però, no fou així i per això, avui, el poble
viu plenament aquestes coses bones que ens ofereix
la democràcia.

LA FEMOSA

• • REVISTA DE INFORMCIO LOCAL • •
EDITA AGRUPACIO CULTURAL "LA FEMOSA"
C. DEL CASTELL N. 23 ARTESA LLEIDA
DIPOSIT LEGAL N. L-264-1981
SEGONA EPOCA N. 41 FEBRER - 1983

INDEX

Pórtic	I
Plantes remeieres	4
Barbarismes.	II
Recuperar els tres bitllets artesencs.	12
Tres bitllets artesencs.	16
Escriure per a no claudicar.	22
Tanmateix, amb esperança	25
Fulls d'Història	30
Entreteniments	34

Els articles i opinions que apareixen a les pàgines de la FEMOSA, reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

AMB EL SUPORT DE LA GENERALITAT

PLANTES

DISSABTES CULTURALS

A "LA FEMOSA"

REMEIERES

RECENCIO-COMENTARI DE LA XERRADA-COL·LOQUI DE N'ABEL BOLDU

Començà la Xerrada parlant de la Fitoteràpia i ultra la definició que encapçala aquest escrit i que retrata abastament el sentit del terme, deixà ben clar que la fitoteràpia és la branca de la medicina que empra les plantes amb propietats terapèutiques per a guarir determinades afeccions . Per a fer-ne un xic més d'història afegirem que des de l'antiquitat grega són conegudes les propietats de nombroses drogues vegetals. Tanmateix, el període veritablement científic fou el segle XIX amb l'aïllament dels principis actius dels vegetals. El desenvolupament de la química permeté, al començament del segle XX, el naixement de la quimioteràpia i de la farmacologia. Potser per aquest èxit incipient de la farmacologia, Abel Boldú, ens comentà que durant uns anys, que es poden situar entre els darrers deu o quinze, la fitoteràpia caigué en franca decadència, donat que la gent, fins i tot de la ruralia davant la totpoderosa i onnipotent farmacoteca d'efectes més immediats i evidents, deixà de prendre, d'una manera molt general, aquells remeis casolans en què tant havien confiat els nostres avis i avantpassats.

De tota manera, arran de les darreres inves
tigacions fetes per cromatografia, mètode analí-
tic que permet de conèixer d'una manera superàpi-
da i eficaç, totes les substàncies components
d'una petita mostra vegetal qualsevol, es va po-
der comprovar, d'una manera científica, allò que
de vegades s'havia pogut provar i d'altres vega-
des sols intuir, per la dificultat que incloïa
l'aïllament de certes substàncies de difícil op-
tenció. És per tot això que hom preveu que la fi-
toteràpia torna a guanyar el terreny perdut més
segura que mai ara, de les seves qualitats medi-
cinals.

Sobre el grau d'efectivitat, el nostre amic
ens comentà que les plantes, podien ser bastant
eficaces com a preventives de determinades infer-
metats, o com a guaridores de petites dolències,
però que en dolències agudes o bé cròniques fer
servir solament les plantes podria resultar ino-
perant. De tota manera em permeto de comentar
que en casos molt concrets poden ser igualment e-
ficaces si hom les acompanya d'un canvi alimenta-
ri i d'un canvi del "modus vivendis" en general,
cercant, sempre, la possible font o causa de la
malaltia. Per tal com l'alimentació i el tipus
de vida de cada individu és vital de cara a la
seua salut de tal manera que pot arribar a con-
trarestar granment dolències de tipus constitu-
cional i fins i tot hereditàries.

També va comentar que es pot usar la fitoteràpia com a complement de la medicació clàssica, en moments aguts, i continuar solament amb les plantes quan el perill hagi passat, i així hom s'estalvia els efectes secundaris que poden tenir l'ús continuat o més o menys llarg de certs medicaments.

Per si algú té interès a confeccionar-se la seva pròpia farmaciola fitoteràpica, Abel, donà els següents consells:

-El principal és tenir idea de quines són les plantes més importants i llurs aplicacions.

-Hi ha tres plantes bàsiques que es poden considerar com excipients. Excipients vol dir que donen cos o base als altres productes i que a més tenen unes propietats tant gustatives com medicinals que van bé per a tothom. Així:

1-La menta: té bon gust, és tònica, estomacal i digestiva. També excitant.

2-La melissa: té bon gust, és tònica, estomacal i digestiva. Es neutra.

3-La Mª Lluïsa: té bon gust, és tònica, estomacal i digestiva. Es sedant.

Per a qualsevol dolència es pot barrejar dues parts de qualsevol d'aquest tres excipients, segons l'efecte base que un vol aconseguir, (estimulant, neutre o sedant), i una part de cada una de les dues plantes més que ha d'emprar per a confe-

confeccionar la infusió. Aquestes dues plantes estaran indicades pel tipus de dolència que es vol previndre o guarir. La quantitat serà, aproximadament, d'una culleradeta per tassa. De tota manera, hom pot preveure que es poden fer altres combinacions, com està escrit i manat en alguns textos especialitzats en la matèria tractada.

Després, va passar a anomenar dolències concretes i llur tractament.

CONSTIPAT

- brots de pi (de pi roig).
- pinyes verdes de pi.
- eucaliptus.
- timó.

Com a excipient es pot usar "melissa" o "Ma Lluïsa". Per a endolcir, mel. Si es vol que sigui més efectiu, també un llimó escorregut.

ANTIGRIP

- menta, te i eucalitus.
- excipient, mel i llimó.

TOS

- flors de malva.
- pinyes verdes de pi (tres pinyes per litre d'aigua. Ebullició constant fins que perdi la meitat de l'aigua) afegir tres cullerades de mel.

MAL DE GOLA (angines, irritació, constipat...)

- gargarismes de flor de sauc (també és depuratiu).

DIGESTIVES

-canamilla, timó, anís verd, fenoll.

FETGE

-es pot fer una combinació de BOLDO i ROMER com excipient: LENTA.

RONYONS I PEDRES

-combinació: un dieurètic, cabellera de panís; un dieurètic, antiespasmòtic i depuratiu, dent de lleó. Com a excipient: melissa (antiespasmòtic).

-un dieurètic bastant eficaç és la cua de cavall.

REGULADOR DEL RITME I LA PRESSIÓ DEL COR , ALMORRANES I CIRCULACIÓ

-arrel de galceran (rusc o rusco), endureix les parets de les venes i impedeix, així, la formació de varius i almorranes. També existeix a les farmàcies la pomada "Ruscus", feta de la mateixa planta, que s'aplica directament sobre les almorranes.

-espí blanc (cireretes de pastor). És un regulador del ritme i de la pressió del cor. També per la circulació de la sang. Es fa servir la flor en infusió durant deu minuts.

Per a restablir un bon ritme de cor.

Una combinació pot ser: espí blanc i salvia acompanyat d'un excipient.

Algú també va comentar que per les almorranes, i també beguda.

LAXANTS

-fulles de Sen, actuen sobre les terminacions nervioses dels budels, activant el pas dels excrements.

-flors de malva. Porten mucílag que reté l'aigua i hidrata la massa fecal.

Combinació: malva, sen i com excipient: menta.

REUMA

Dolència de tipus genètic, constitucional, infecciosa (aquesta és molt difícil de tractar).

-brots de salze (s'hi troba l'àcid salícid, present també a l'aspirina).

-borts de xop.

-fulles de freixe.

Combinació: fulles de freixe i brots de salze o xop, més un excipient.

N'Abel Boldú va fer notar que és difícil la involució del reuma, és a dir el guariment total. Llavors va parlar de les arrels d'una planta africana que revitalitzaven totes les cel·lules del cos per tal com els aportaven oxigen. Aquestes arrels eren, doncs, eficaces per a qualsevol afecció, sobretot, de tipus reumàtic. Aquesta planta es diu: Arpagofitum procubens, i es pot trobar a les farmàcies, donat que és una de les especialitats del nostre amic.

MALS DE CAP

-brots de salze (propietats de l'aspirina)

-el trébol d'aigua (per la migranya)

DENTS DELS INFANTS

-arrels de malvavisco (també és pectoral).

-regalíssia (també pectoral) presa amb dosis molt altes incideix sobre els globus rojos de la sang, per la qual cosa pot provocar una anèmia.

PER A FER "TREMPAR"

-tintura de mosques cantaires, (una gota).

També reforça el cabell.

ASTRINGENTS

-pa torrat amb te.

-pastanagues, arròs bullit, llimó (amb dijú)

ESTIMULANTS (contra el decaïment)

-sajolida (tònic-estimulant)

-combinació: sajolida, te i menta (excipient)

ESTUPEFACIENTS I AL.LUCINOGENES

-arnala (Margalef, les Besses de Cervià, Castellldans)

SEDANTS

-arrel de baleriana, til.la, pètals de rose-lla. Excipient: Mª Lluïsa.

-la baleriana si se'n pren molta quantitat és un somnífer.

FURONCOLS, GRANS, VOLTADITS

-Bardana (depura la sang), Cocleària, llan--tén, saponària.

Ens va parlar també d'un ungüent (Cañizares) que segons sembla és molt efectiu (farmàcies).

Eulàlia Solà i Miró

BARBARISMES

ES DIU

Es un celós
Dona'm un cigarro
Casi mai véns
Estudie per Ingenier
Ja estic enterat
Estar al caure la una

Va molt adelantat
Te molta afició al futbol
Entre pitos i flautes
Me'n fum tres pitos!
Hem fet un pisco-labis
Tenir l'oïdo fi
Això no em va
El mostrador és gran
Ha passat de repent
No en tinc molt
Ha dit una tonteria

Está tirat de preu

S'HA DE DIR

Es un gelós
Donam una cigarreta
Gairebe mai véns
Estudie per Enginyer
Ja estic assabentat
Estar a punt de tocar la
una

Va molt avançat
Te molta afecció al futbol
Entre naps i cols
Tant se me'n fum
Hem fet un mos (mossada)
Tenir l'orella fina
Això no em fa el pes
El taulell és gran
Ha passat de sobte
No en tinc gaire
Ha dit una ximpleria
(rucada)

Está molt barat

RECUPERAR

ELS TRES BITLLETS ARTESENCES

una mica de història

Hi ha coses a prop nostre que, per la rutina del nostre viure, mai no ens n'hem adonat que existeixin. A vegades ha calgut l'atzar, però, més sovint per una notícia que ens a arribar de fora, ens adonem d'allò que durant tants anys ens havia passat per alt. Passa, però, que quan el nostre interès es desperta i estem disposats a valorar la veritable importància, allò ja no hi és o esta tan malmés que ja no serveix de res el nostre interès.

Una cosa així em va passar amb els bitllets que l'Ajuntament d'Artesa va editar cap allà a l'any 1937. De petit recordo haver-ne vist a casa i jugar-hi com si d'un paper qualsevol es tractés. Per a mí, un paper (un bitllet) de peseta o de 25 cèntims que portés el nom del meu poble no era pas extraordinari com per a fer-me creure en la necessitat de guardar-lo. Aquests bitllets que corrien per casa es van perdre, com s'han perdut tantes coses a les quals no hem sabut valorar.

Ja gran, i sentint créixer l'interès per tot allò que de prop o de lluny fes referència

al nostre poble, vaig començar a pensar en a-
quests bitllets de curs obligatori dins del muni-
cipi d'Artesa de Lleida. En aquest punt vaig co-
mençar a cercar i ha preguntar, per a veure si
d'una manera o altra, podia recuperar-los o, al-
menys saber qui en tenia.

Va passar anys sense tenir-ne cap notícia.
A l'últim, i d'una manera inesperada, el bitllet
de pesseta i el de 25 cèntims els vaig trobar a
Peix regirant papers vells, però, el de 50 cèn-
tims no hi va haver manera. He estat cercant a-
quest bitllet que em faltava el que m'ha propor-
cionat alguna agradable sorpresa.

Troband-me a Barcelona vaig a anar a la Pla-
ça Real, a les parades de monedes i segells que
es munten cada diumenge al matí. Vaig anar mi-
rant parada per parada fins a adonar-me que en
algunes només hi havia bitllets editats per molts
pobles durant la Guerra del 36. En preguntar a
un venedor si tenia algun bitllet d'Artesa de
Lleida em va contestar: "D'Artesa de Lleida?" "A
sí, aquell poble que teniu aquella pesseta, blava
tant maca"?. "Sí que en tinc". I em va ensenyar
uns bitllets de pesseta i de 25 cèntims en molt
bon estat de conservació, vaig preguntar-li el
preu i me'n demanà 900pts. de cadascun dels bit-
llets. No obstant, el que jo cercava era el de
50 cèntims i aquest no el tenia. Vaig mirar en
altres parades amb la mateixa sort.

Ja estava pensant que el bitllet de 50 cèntims que jo havia vist a casa, després de tant de temps, era una confusió i que l'Ajuntament no més havia editat el bitllet de pesseta i el de ral. De bitllets de pesseta i de 25 cèntims ja sabia que a Artesa hi havia altra gent que en tenia, però, fins ara no sé de ningú que tingui el de 50 cèntims tot i que, com és lògic, ni deu d'haver.

Aquest Gener passat, vaig tornar a la Plaça Real, i aquesta vegada amb més sort, doncs vaig trobar el bitllet de 50 cèntims que em faltava. La cosa va anar així:

Quan un venedor es va adonar que jo anava girant els fulls d'un àlbum, em va preguntar si buscava un poble concret, quan li vaig haver dit de seguida em contestà: "D'Artesa de Lleida"? sí que en tinc (és curiós que aquests venedors ni una sola vegada van confondre el nostre poble amb Artesa de Segre) i agafant un àlbum dels que tenia a la parada m'ensenyà dos bitllets d'Artesa; la pesseta (aquella pesseta bleva tant maca) i els de vint-i-cinc cèntims. Vaig quedar-me desil·lusionat, i li vaig dir: Es que jo cerco el bitllet de 50 cèntims... El venedor va quedar-se un moment pensarós i de seguida em digué: "També el tinc!" i agafant un altre àlbum m'ensenyà un altre bitllet de ral i el de 50 cèntims. Se'm va eixamplar el cor. Vaig demanar-li preu i encara

vaig quedar més satisfet, doncs me'n demanà 500 pessetes (comparat a les 900 que anys endarrera me'n van demanar de la pesseta i dels 25 cèntims, aquest era un bon preu).

Al marge que, com artesencs, pot interessar-nos uns bitllets editats pel nostre ajuntament i que foren diner de curs obligat dins del municipi, hi ha un altre interès i és el de col·leccionisme que fa que aquesta mena de papers és puguin trobar en llocs especialitzats. La majoria de pobles de Catalunya van editar els seus bitllets i fins i tot, algunes monedes. Tot això està ben inventariat i hi ha catàlegs publicats de cara als col·leccionistes. Per això, els bitllets d'Artesa, entre els quals destaca la pesseta blava que, és un exemplar molt estimat pels col·leccionistes, són coneguts més a fora d'Artesa que a dins del nostre poble. Com tantes coses només ens interessem pel que interessa als altres.

A. Costafreda

TRES BITLLETS ARTESENCES

DE PAPER MONEDA

Per un decret de la Concelleria de Finances de la Generalitat datat a la primera quinzena de Gener del 1937 a Sagaró, s'autoritza a tots els ajuntaments de Catalunya a poder acunyar moneda o imprimir bitllets (de poc valor) per a circular dins del territori dels respectius termes municipals.

Sabem que l'Ajuntament d'Artesa, acollin-se a aquest decret va editar una col·lecció de tres bitllets. Aquest acord, segons es pot llegir als mateixos bitllets, és del 20 de Juny del 1937.

Per a sapiguer més coses sobre l'edició del paper moneda, vam anar a escarcollar l'Arxiu de Casa de la Vila, però, malauradament ens vam adonar que del període republicà (de 1931 al 1938) no hi ha cap llibre d'actes, així que ens hem quedat sense saber a quina impremta foren encomanats, quina tirada en feren i el cost de l'edició.

A continuació reproduïm els bitllets en qüestió per les dues cares, fent-hi una mica de descripció, i finalment, unes circulars de la Generalitat (troba des a l'Arxiu de Casa de la Vila a l'apartat de correspondència) que hi fan referència.

Tot plegat és prou interessant i subratlla bé una època de crisi, de guerra i d'autogovern, per a que intentem esbrinar més coses de les que ara no sabem

DISCRIPCIO DEL BITLLETS

LA PESSETA està impresa amb tinta blava sobre paper blanc, llevat del número de control (00461) que està estampat amb tinta vermella.

davant i darrera

els 50 cèntims

està imprès amb tinta blava sobre paper blanc, però, tot el requadre interior és groc i això fa que la tinta tingui una tonalitat verdosa (només queda blanc el marge exterior. Els números de control (4363) són vermells

davant i darrera

els 25 cèntims

aquest bitllet, tot ell, té una tonalitat lleugerament morada, on amb un to més apujat des taquen les lletres i els dibuixos, (Com al bitllet de 50 cèntims, el marge exterior és blanc). El número de control (0955) és imprès amb tinta roja.

GENERALITAT DE CATALUNYA

COMISSARIAT DE PROPAGANDA

Als efectes de la seva col.lecció per a ús de les exposicions que periòdicament organitza aquest Comissariat, us preguem el que volguen lliurar a aquest Departament un exemplar de cada un dels bitllets-moneda posats en circulació per l'Ajuntament de la vostra digna Presidència.

Esperant que en aquest sentit voldreu ajudar-nos a completar aquesta col.lecció de documents de la Revolució, aprofitem l'avinentesa per a saludar-vos ben afectuosament.

Visquen molts anys.

Barcelona, 18 d'agost del 1937

Pel Comissariat de Propaganda

G. Alcoverro

Senyor Alcalde-President de l'Ajuntament de
Artesa de Lleida.....

GENERALITAT DE CATALUNYA

PRESIDÈNCIA

COMISSARIAT DE PROPAGANDA

Plau-nos acusar-vos rebut de la vostra atenta comunicació del dia 20 del corrent.

Així mateix, us acusem rebut dels tres bitllets que heu tingut l'amabilitat de trametre.

Agraint-vos la vostra atenció, aprofitem l'avinentsa per a saludar-vos ben afectuosament.

Barcelona, 23 de desembre del 1937

El Comissariat de Propaganda

G. Alcoverro

Sr. Alcalde de l'Ajuntament de Artesa de Lleida.

ESCRIURE PER A NO CLAUDICAR

Els qui un dia darrera d'altre promocionen amb il·lusió LA FEMOSA òrgan de la cultura del poble d'Artesa, demanen la lliure col·laboració de socis i simpatitzants d'aquests fulls, aportin les seves inquietuds, les seves opinions i crítiques dels afers cotidians que giren no tan sols a l'entorn de la comunitat on hom viu, sinó que poden transpassar fronteres i tenir caracter internacionalista.

Ara bé, els que no som professionals de la ploma, a vegades ens costa detróbar, o millor dit ens costa plasmar al paper tot allò que veuen el nostres ulls i escolten les nostres orelles. Però també vull reconeixer, en el cas meu particular, que 'és la mandra d'agafar la ploma i robar uns minuts al nostre descans quotidià. Si tots ho fesim així no tan sols guanyariem en cultura sino que també guanyariem amb vida, ja que mentres hom pensa encara és, existeix.

També voldria resaltar un altre mal que ataca la cultura, i és que presisament la societat que ens ha tocat viure, que si la "pela" no arriba, que si el poll roig, que si avui tenim reunió a la "Ginesta", que si demà a l'Ajuntament, que si ens descuidem la dreta ens fotrà, que si

la contribució, que si les peonades, que si...Etc.
amb poques paraules; una societat que no et deixa
un moment lliure per a pensar, que ens roba les ar
rels de la nostra pròpia personalitat.

I tot això ho dic d'una manera especial al
meu amic Adolf, que no para de de anar-me col.labo
ració. De totes maneres gràcies amic, perquè si no
hagués estat així la meva ploma ja faria dies que
estaria robellada.

'' 8888'' ''888''

He triat d'un llibre de poesies polítiques ,
anònimes, (a cura de Joan Creixell que, segons diu
recollia de viva veu), un parell de poesies per a
publicar a LA FEMOSA, doncs les trobo prou interes
sants. L'autor del llibre fou dels agitadors uni
versitaris més actius de l'època. No hi haguè reu
nió o trobada sense que, algú, recités un poema.

LES POESIES TRIADES SON AQUESTES:

SONET ALS PAISSOS CATALANS (1974)

Independència
Independència
Independència
Independència

Independència
Independència
Independència
Independència

Independència
Independència
Independència

Independència
Independència
Independència.

SOCIALISME O SOCI-LISTOS ??

Aquest poema fou publicat a "Mundo Diario" el 19 de Juny del 1976 i al "Diario de Barcelona" el dia 20 del mateix mes.

Portaveu del socialisme
són un frare caputxí
un crític, un futbolista
un ric de Tànger molt fi
i una noia cupletista.
Un ex-sospirant de l'Opus,
una escriptora rebel,
quatre noies de casa bona,
un que abans creia amb el Cel
i una impacable amazona.
Un milionari del del sucre
un metge ple d'ets i uts,
un arquitecte "gauchista",
uns quans editors barbuts
i algun antic falangista.

Tres o quatre "setze Jutges"
cantants que s'han enrequit,
indrustrials textils, artistes,
senyoretes de bon pit
i altres de mamelles tristes.
Molts congregants de Maria
han sentit la veu de Marx
i canten la lletania
amb l'ardor de l'escolà
que morí a l'Escolania.

Gent, evidenment, d'esquerra,
però cap pobre, cap obrer,
tots amb l'esquena ben drete,
gent d'àpat, Wiski i caler
d'"Arpège" i roba neta.
Sota les barbes polsoses
de l'autor del "Kapital",
amaguen la mantallina
amb accent de Balmoran
i morenor de piscines.

· JOMA ES

TANMATEIX, AMB ESPERANÇA

En començar a escriure aquestes ratlles, acaba d'anunciar-se que el setmanari d'informació general, El MÓN, redactat en català, ha suspès la seva publicació. I que aquesta suspensió pot ser molt probablement definitiva.

Aquesta notícia ha de produir una profunda i general preocupació. En primer lloc perquè la desaparició d'un òrgan de premsa, en una societat democràtica, sempre és motiu de preocupació, car representa una minva en les possibilitats d'una àmplia expressió plural de l'opinió pública, essencial en la democràcia. I, en segon lloc, perquè la desaparició d'aquest setmanari en català és una demostració més de la gravíssima situació en que continua trobant-se la nostra llengua a Catalunya -així com a tots els Països Catalans-, malgrat que des de fa set anys ha desaparegut el règim del general Franco que va cometre l'intent de genocidi cultural contra Catalunya.

La suspensió de la publicació El MÓN, imposa, doncs, una reflexió crítica i seriosa sobre la situació actual de la llengua catalana. Aquestes ratlles volen aportar-hi algunes consideracions.

El principal obstacle que existeix per no arribar a solucionar adequadament una situació, és no ser plenament conscients de la seva gravetat i complexitat, així com el desconeixement de les causes que la produeixen. Per això, un dels pitjors obstacles amb els què topem, en voler millorar la situació actual de la llengua catalana és la manca d'una profunda i àmplia anàlisi crítica que ens permeti de conèixer, amb exactitud, aquesta situació i les raons de la mateixa. Car, només si aconseguim de tenir aquest coneixement, podrem establir un ampli pla d'actuació -inmediata i a llarg termini- en els diferents fronts en els que cal actuar, per tal que la llengua catalana continui essent -avui i l'any 2000- la llengua pròpia de Catalunya i un autèntic instrument de cultura. D'alta cultura, però també de cultura popular. Fer-ho és indispensable, perquè si no es fa així, la llengua catalana pot anar-se convertint, en el món d'aquest final de segle en una llengua cada dia més minoritària, en el seu ús normal, en el propi territori, fins a arribar, en poques dècades, a desaparèixer com a llengua d'ús habitual i de cultura.

Per evitar-ho, cal que esbandim en aquesta qüestió tota mena de cofoisme. Cal que tinguem sempre present que la situació de la nostra llengua no és normal: que és una llengua malferida encara per segles d'opressió i pel darrer intent

de genocidi cultural. Més encara, cal que tinguem present -molt present- que ja no vivim en l'època de Prat de la Riba i de la Mancomunitat i que la composició demogràfica de la societat catalana és molt distinta de la d'aleshores. I, per tant, que els mitjans que en aquella època es posaren en marxa per tal de defensar la continuïtat de la llengua catalana, com a llengua popular i de cultura, ara no són suficients.

Avui, en aquest final de segle, vivim un temps en que la supervivència del nostre idioma és condicionada pel canvi radical en els mitjans de comunicació social i cultural (ràdio, cinema, nova premsa, discos, televisió i video), dominats gairebé del tot per l'Estat, les grans empreses d'àmbit estatal o les multinacionals. També ho és per la composició demogràfica de l'actual societat catalana, ja esmentada - una població que hem de convertir en poble- i per l'enorme pressió que exerceix sobre la llengua pròpia de Catalunya la llengua oficial de l'Estat. Una llengua que és al hora una de les grans llengues parlades en el món i que té al seu servei les grans empreses de premsa i ràdio d'Espanya i la televisió de l'Estat. Per això, m'he vist obligat a dir, més d'una vega da, que sense disposar d'una televisió catalana i al servei de la llengua catalana, no existeix una autèntica autonomia; com he dit també que el fet

de que avui, set anys després de la desaparició del règim franquista, encara la Catalunya autònoma no disposi d'un canal propi de televisió, és, objectivament, un atemptat gravíssim que es comet contra la llengua i la cultura de Catalunya. Un fet, també contrari a l'esperit i àdhuc a la lletra de la vigent Constitució, car en aquesta, en el seu article tercer, declara que les diverses llengües que es parlen en el territori de L'Estat, són patrimoni comú i que, per tant, han de ser objecte d'especial protecció. I és evident que no existeix aquesta protecció quan no es posa al servei d'aquesta llengua un tercer canal de televisió. Això, al marge de la concessió del tercer canal que, per precepte estatutari, l'Estat ha de concedir a la Catalunya autònoma, com s'obliga a concedir-lo a altres Comunitats Autònomes que no tenen idioma propi, per exemple, Andalusia.

Avui, doncs, la situació de la llengua catalana a la Catalunya autònoma i en aquest Estat que es proclama autònom, és molt greu. No ens enganyem. Certament que ha millorat en alguns aspectes, des de la desaparició de la dictadura i amb el règim autònom. Certament que les institucions autonòmiques catalanes, en alguns camps, fan una tasca important. Però, aquella millora i aquesta tasca no són suficients per assegurar la continuïtat del nostre idioma. Pesimista, doncs?

No, simplement realista i lúcid. I, alhora, plenament conscient que, si volem, els catalans som capaços de salvar la continuïtat del nostre idioma. Però, també convençut que per aconseguir-ho ens caldrà rectificar molts de comportaments i fer un extraordinari i, alhora, intel·ligent esforç. Antoni Rovira i Virgili, un dia va escriure uns mots que cal recordar: en certs moments de la vida dels pobles, comportar-se normalment equival a arrupir-se dintre la caixa de morts. Avui, en la qüestió del nostre idioma, ens trobem davant d'un d'aquests moments. Cal fer, doncs, aquell esforç i cal fer-ho amb esperança.

Josep Benet

FULLS D'HISTÒRIA

Continuem aquest mes la descripció de les cases d'Artesa del 1845, aquesta vegada presentem el carrer del Portal, que no ha canviat de nom i el carrer de la Plaça que a l'actualitat el coneixem per Mestre Ginera.

CARRER DEL PORTAL

Josep Batlle i Guiu - Una casa ab corral i hort, sita al carrer del Portal, que confronte a orient ab Josep Morera, a migdia ab lo carrer de Castellldans, a ponent ab pati del cumí i a tremontana ab lo mateix carrer.

Josep Morera - Una casa ab corral, sita al carrer del Portal, que confronte a orient ab lo corriol, a migdia i ponent ab Josep Batlle i Guiu i a tremontana ab lo mateix carrer.

Manuel Iglesias - Una casa ab corral, sita al carrer del Portal, que confronte a orient ab Salvador Jové a migdia ab lo carrer de Castell--dans a ponent ab lo carreró i a tremontana ab lo mateix carrer.

Salvador Jové - Una casa ab corral i hort, sita al carrer del Portal que confronte a orient ab l'Arrabal, a migdia ab lo carrer de Castell--

Castelldans, a ponent ab Manuel Iglesies i a tremontana ab lo mateix carrer.

Blasi Batlle - Una casa ab corral sita al carrer del Portal, que confronte a orient ab l'Arrabal, a migdia ab lo mateix carrer, a ponent ab Ramon Carrera i a tremontana ab lo corral de de Juan Civit.

Ramon Carrera, Caragol - Una casa sita al carrer del Portal que confronte a orient ab Blasi Batlle, a migdia ab lo mateix carrer, a ponent ab la Plaça i a tremontana ab Juan Civit.

Tomàs Pujol - Una casa ab corral, sita en lo carrer del Portal, que confronte a orient ab l'Arrabal, a migdia ab lo mateix carrer i a ponent i tremontana ab Blasi Batlle.

CARRER DE LA PLAÇA

Juan Civit - Una casa ab corral, sita al carrer de la Plaça que confronte a orient ab Juan Viladot, a migdia ab l'Arrabal, a ponent ab Ramon Carrera i Blasi Batlle i a tremontana ab lo mateix carrer.

Juan Viladot - Una casa ab corral sita al carrer de la Plaça, que confronte a orient ab Francisco Gallart, a migdia a l'Arrabal, a ponent ab Juan Civit i a tremontana ab lo mateix carrer.

Juan Viladot - Altra casa ab corral, sita al carrer de la Plaça que confronte a orient ab lo corral de Juan Bellmunt i passadis, a migdia

ab l'Arrabal, a ponent ab Francisco Falguera i a tremontana ab lo mateix carrer.

Francisco Gallart - Una casa ab corral, sita al carrer de la Plaça, que confronte a orient ab Francisco Falguera, a migdia ab l'Arrabal i ab Juan Viladot, a ponent ab Juan Viladot i a tremontana ab lo mateix carrer.

Francisco Falguera - Una casa ab corral, sita al carrer de la Plaça, que confronte a orient ab Juan Viladot, a migdia ab l'Arrabal, a ponent ab Francisco Gallart i a tremontana ab lo mateix carrer.

Francisco Porqueres i Oro - Una casa ab corral sita al carrer de la Plaça, que confronte a orient ab l'Arrabal, a migdia ab lo corral de Juan Bellmunt, a ponent ab lo mateix carrer i a tremontana ab Francisco Oro i Vies.

Francisco Oro i Vies - Una casa ab corral, sita al carrer de la Plaça, que confronte a orient ab l'Arrabal, a migdia ab Francisco Porqueres i Oro, a ponent ab lo mateix carrer i a tremontana ab Felip Gallart i Majoral.

Felip Gallart i Majoral - Una casa ab corral sita al carrer de la Plaça, que confronte a orient ab l'Arrabal, a migdia ab Blasi Ros, a ponent ab lo mateix carrer, i a tremontana ab pati del comú.

Mariano Solé - Una casa ab corral, sita al carrer de la Plaça, confronte a orient ab lo na-

mateix carrer, a migdia ab Juan Bosch, a ponent i tremontana ab lo Camí de la Bassa Bona (I).

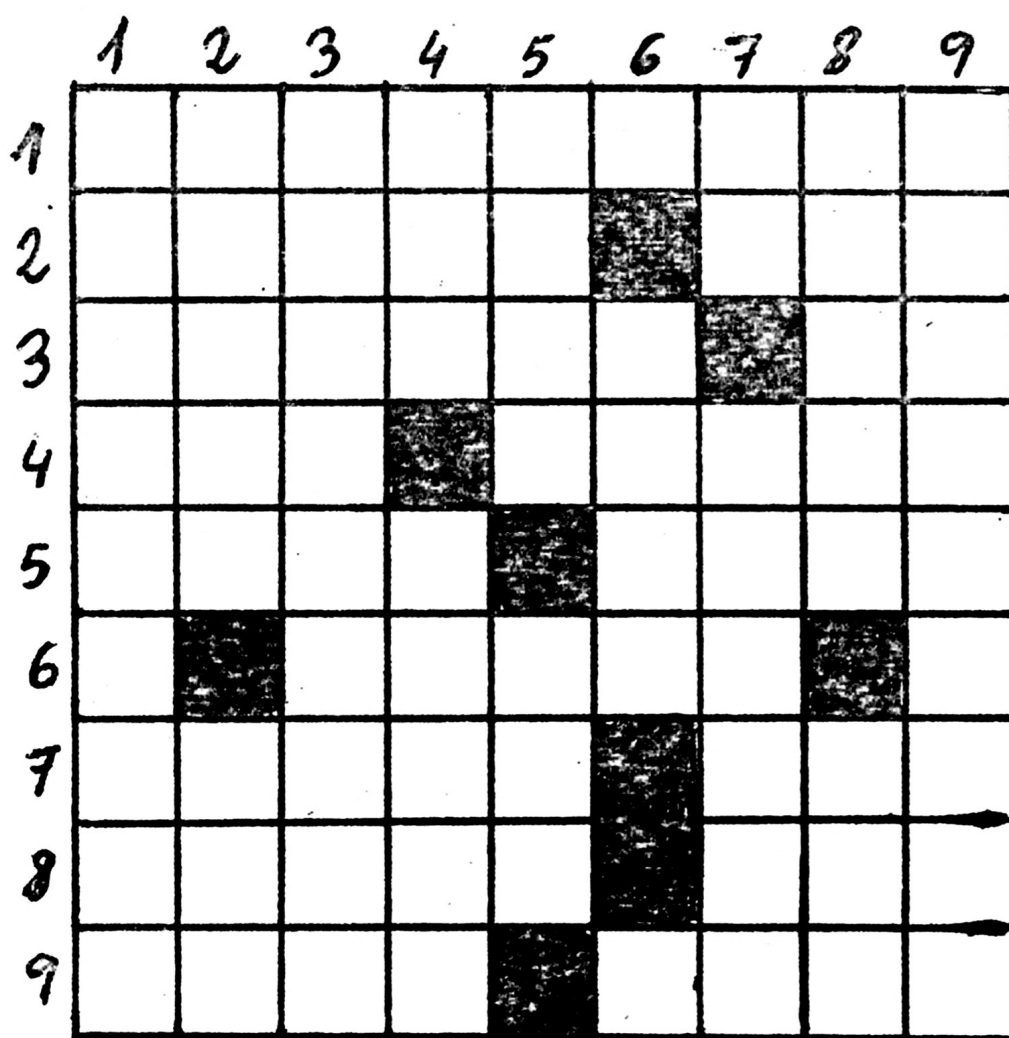
Simon Bonet - Una casa ab corral, sita al carrer de la Plaça, que confronte a orient ab lo mateix carrer, a migdia ab pati de Vda. Vicens Oro, a ponent i tremontana ab Juan Bosch.

Juan Bosch i Cortasa - Una casa ab corral, sita al carrer de la Plaça, que confronte a orient ab lo mateix carrer, a migdia ab Francisco Gassió a ponent ab lo camí de la Bassa Bona i a tremontana ab Vda. Vicens Oró i Simon Bonet.

Juan Bellmunt - Una casa ab corral, sita al carrer de la Plaça, que confronte a orient ab lo mateix carrer, a migdia ab Vda. Vicens Oró, a ponent ab lo carrer de la Vileta i a tremontana ab hereus de Antonia Pons.

(I) Com heu pogut veure aquesta casa és la primera de l'altra banda del carrer, per la part de baix. El camí de la Bassa Bona és el que actualment s'anomena carrer de la Bassa.

J. R. Gallart

HORITZONTALS

1.- Indicació del camí a seguir. 2.- Causar dany a algun cos viu. Al revés, glaç. 3.- Sortir fiador, respondre'n. Al revés, acció de fer servir una cosa. 4.- Fluid aeriforme. Nom de dona. 5.- Al revés, bala petita. Pertanyent a dos. 6.- Signe de punt cardinal. Equivocat, no encertat. Vocal. 7.- Poblet sense jurisdicció pròpia. Independència dels països catalans. 8.- Al revés, tenir cara. Home jove. 9.- Al revés, cert teixit. Par posterior del peu.

VERTICALS

1.- Que no existeix sinó en la imaginació. 2.- Timbal. Al revés, adjectiu indefinit. 3.- Polfre de vint cares. 4.- Que té una petitesa extraordinària. En plural, de curta durada. 5.- Al revés, dona o femella que ha tingut un o més fills. Al revés, que te un preu elevat. 6.- Badia apta per a carregar-hi les naus. 7.- Contracció. Costum, vici. 8.- Substracció. Cadascuna de les dues extremitats de l'eix d'una esfera. 9.- Acció d'igualar o d'igualar-se.

SOLUCIO

VERTICALS

1.- Itinerari. 2.- Macarr. leg. 3.- Abonar. su. 4.- Gas. Marta. 5.- Ilab. dual. 6.- N. Errat. A. 7.- Aldea. IPC. 8.- rarruc. Nol. 9.- ites. Tallo.

HORIZONTALS

1.- Imaginari. 2.- Tabal. lat. 3.- Icosaedre. 4.- Nan. Breus. 5.- éram. rac. 6.- R. Rada. T. 7.- Al. Rutina. 8.- Resta. Pol. 9.- Igualació

A	L	L	I	M	A	R	A	C	Q
S	O	N	R	W	T	O	T	A	U
E	L	Q	U	O	A	M	I	F	I
Y	A	K	D	L	E	A	C	E	N
N	S	I	A	N	N	N	O	R	A
A	N	O	T	A	O	I	I	E	N
M	C	A	S	C	A	L	L	I	I
A	K	E	N	C	E	N	S	X	U
L	O	R	I	L	L	A	O	E	Q
B	O	I	X	E	R	O	S	N	O

SOPA
DE
LLETRES

Cercant bé dins d'aquest requadre hi trobareu set noms d'herbes (o arbres) medicinals.

PISTA

QUINA, CAFE, ROMANI, RUDA, CASCALL, ENCENS, MENTA.

